

POHODA

Letna naročnina znaša Din 40.— Uredništvo in uprava v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 8/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 23. junija 1934.

Štev. 25 — Leto III.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Poletje

(Nadaljevanje.)

Ko je izšel v št. 20 Pohoda članek pod naslovom »Pomlad«, so se čutili voditelji enega izmed sedaj tako aktualnih »pokretov« prizadeti, češ, to je napad na nas in na naš »pokret«. To pa ni res, kajti odkritosrčna beseda ni nikdar napad. Je morda neprijetna, ker vsebuje in mora vsebovati vedno nekaj kritične primesi, ta primes pa je nujno potrebna. Kdor pa misli, da je vzvišen nad vsakim kritikom, ta je domišljavec in bedak, kateremu je treba čimprej vzeti iz rok možnost javnega udeleževanja, zlasti pa možnost govornega pred množicami in zavajanja teh množic v to ali drugo smer. Kdor hoče delati javno, ta mora biti ne le prežet idealizma, marveč mora biti stvaren in povsem objektivno opazovalec obstoječih prilik. Idealist mora ven opazovalec obstoječih prilik. Idealist mora biti vsem, da nosi oni ideal, ki ga propoveduje, globoko zapisan v svojem srcu, ne od dne danes, marveč že od nekdaj, ne radi kakršnihkoli osebnih interesov, pa naj bodo ti interesi združeni z lastno osebo ali pa posledica sovražstva proti kakim drugi osebi, pač pa iz potrebe in kot izraz notranjega prepričanja. Samo tak nesebičen in nesebičen idealizem ustvarja one borbe, ki so sposobni boriti se za zmago svoje ideje ne s puhlimi frazami in velikimi gestami, ne pod okriljem višjih ali nižjih protektorjev, marveč v resnični težki borbi, ki je bila in bo vedno združena tudi s porazi. Kdor zna prenašati poraze, ne da bi klonil svojim duhom in ne da bi mu upadla njegova morala, ta je borec, samo ta upada pravico zahtevati sebi in svojim somišljenikom svobodno pot, samo ta in njegovi somišljeniki smejo nazivati svoje udeleževanje kot resničen pokret, ki ni samo proti posameznim osebam ali za posamezne osebe ustvarjena akcija, marveč zasleduje višje cilje kot zgolj borbo za ali proti posameznim osebam.

K št. 27/33-26.

V IMENU NJEGOVEGA VELICANSTVA KRALJA

Okrožno sodišče v Ljubljani kot zborna sodišča je vsled navedbe z dne 22. XI. 1933, s katero je bila določena glavna razprava, razpravljalo javno dne 12. XII. 1933 pod predsedstvom sos. Kralja in Ivana, v navzočnosti sos. Gorešana Frana, sos. dr. Struklja Stanka kot sodnikov ter o. p. Krišča Erika kot zapisničarja v prisotnosti zasebnih tožilcev Grila Viktorja, Jerka Stefana, Rotarja Petra, Pirnata Ivana in Oreška Franca, njihovega zastopnika dr. Kreka Mihe, tožena Matelica Miroslava, njegovega branilca dr. Cepudra o obtožnici, katero so vložili imenovani zasebni tožilci zoper tožena Matelica dne 11. XI. 1933 radi prestopka zoper čast po čl. 52. zak. o tisku in je po predlogu zasebnih tožilcev, naj se obtožena spozna za krivega in kaznuje v smislu obtožnice ter zasebnim tožilcem prizna odškodnina in sicer Grilu Viktorju v znesku Din 3500, ostalim pa vsakemu v znesku 2500 dinarjev in na objavo sodbe v smislu čl. 63. zak. o tisku in po predlogu branilca na oprostitve razsodilo:

1. Oht. Matelica Miroslav, sin Petra in Ane, roj. Bradula, roj. 8. III. 1897 v Boštanj ob Savi, r. k., trgovec, prist. v Ljubljano, stan. v Ljubljani, Tržaška cesta 4, že kaznovan, je kriv, da je kot odgovorilnik — samonosilnik — mučnikov drugega mišljenja. Teh sramotnih činov mora biti konec, zato kaže pribiti jih od javnosti sproti tako, da pridemo na dan z imeni krivcev, pa tudi z imeni osumljencev ali tudi z več ali manj določno označenimi skupine tistih, ki so v večji ali manjši bližini s temi čini. Tako smo te dni čitali v »Jutru«: »Vandalizem v Črnučah, kjer je 5 zlikovcev bilo vtačjenih v zapor, med njimi tudi organist, ker so grdo pomazali županovo hišo. Nacionalne Črnučane vabimo, da objavijo kar imena teh ojunakov v našem glasilu, ki naj brez pardona razgali pred javnostjo njih imena in početja.«

S tem je obtožene o vseh zasebnih tožilcih način v čl. 1. zak. o tisku priobčil in raznašal nekaj neresničnega, kar utegne škodovati časti, dobremu imenu, družabnemu in pridobitnemu kreditu. Zakrivil je s tem prestopke zoper čast v smislu čl. 52/I. in IV. zak. o tisku in se obsodil po čl. 56/II. zak. o tisku z uporabo §§ 61. in 71/V. k. z. na denarno kazen 600 Din in 300 Din, skupaj v znesku 900 Din, ki jo je plačati v 14 dneh po pravomočnosti sodbe, oziroma v slučaju neizterljivosti na 15 dni zapora; po čl. 63. zak. o tisku na objavo pravomočne sodbe v izpisu; po čl. 62. zak. o tisku na plačilo odškodnine zasebnim tožilcem Grilu Viktorju 400 Din, Jerku Stefanu, Rotarju Petru, Pirnatu Ivanu in Orešku Francu pa po 200 Din, po §§ 310., 314. k. p. na plačilo stroškov kazenskega postopanja, ki se izrečejo za izterljive po § 309. k. p.

Ljubljana, 12. decembra 1933.

Kralj s. r.

Današnji »pokret« so si naredili nalogo, da prevedejo v jugoslovansko miselnost vse one, ki jo danes baje še odklanjajo, vrgli so v svet geslo: pridobivanje nasprotnikov. Glede nasprotnikov predvsem eno povsem principelno besedo. Resničen nasprotnik je samo oni, ki zastopa nosprotno mišljenje, pa je tudi v zastopanju tega nasprotnega mišljenja idealist. Takega nasprotnika je treba spoštovati in ceniti, samo s takim nasprotnikom se lahko vodi borba, ki se ne izmalici v medsebojne ogabne osebne napade, marveč se krešejo v njej misli in duhovne sile. Pridobivati takega nasprotnika, to je delo, vredno truda in dostojno idealista. Ne štejemo pa med nasprotnike onih, ki zastopajo neko gotovo miselnost iz gole konjunkturalne, pa tudi ne onih, ki ne pripadajo neki gotovi ideologiji, iz nekega globokega notranjega prepričanja, marveč je bolj iz navade.

S konjunkturisti sploh ni treba imeti psla, oni se bodo itak približali, čim se bo položaj spremenil, njih se je treba samo izogibati kot podgan, ki se rešujejo iz potapljačice se ladje. Masa, to pa je povsem nekaj drugega. Izključeno je, da bi kdorkoli preorjental naziranje mase z javnimi zborovanji, letaki, časopisi, saj vemo, da je celo Mesija hodil leta in leta po zemlji, da je moral biti bičan, s trnjem kronan in pribit na križ, da so morali njegovi apostoli in učenci desetletja hoditi od vasi do vasi, od mesta do mesta, predno so ustvarili oni resnični pokret, ki je zrušil stari, poganski Rim. To je tipičen primer resničnega idealnega dela, ki je obsojeno na smrt, če nastopi že od vsega početka z velikimi gestami in na »ogromnih« zborovanjih. Trdo delo, lastne žrtve, dokazi lastne požrtvovalnosti in lastnega idealizma, šele vse to izvajano skozi leta in leta more ustvariti podlogo, na kateri se razvije pokret, ki zajame ne samo na zunaj, marveč tudi na znotraj mase in jih žene za nosilce tega ideala.

Narodna Odbrana je gledala povsem mirno in objektivno, skoraj da mrzlo, na delo raznih »pokretov«, to pa v globokem prepričanju, da so tudi taki »pokreti« nujna posledica obstoječih prilik, da sicer lahko vsaj za trenutek skale nacionalne vode, da pa bodo te vode po izginotju pokreta še mnogo bolj čiste. Nismo prepovedali svojem članstvu udeležbe, nismo se čutili niti najmanj ogrožene, ker smo se zavedali, da bo naše dobro članstvo samo znalo presoditi tehtnost in pomen takih akcij. Če bi pa kdo zašel, prav, vedno je dobrodošel vihar, ki odnese suho listje. Ko gledamo danes nazaj na dobo zadnjih mesecev, se nam nehotno vsiljuje primera z dobo koncem leta 1932, ko so izšle glasovite punktacije. Koliko razburjenj, koliko ogorčenih besed in neumestnih psovok takrat, koliko besedičenja na javnih zborovanjih in po časopisu sedaj. Takrat in sedaj je manjkalo one absolutne korektnosti, zlasti pa one globoke samozavesti, ki bi na eni strani preprečila bedaste izbruhe sovražstva in nizkotnega klevetanja imenoma nikdar imenovanih oseb, na drugi strani pa izzvala le pomilovalen nasmeš. Vse to so drobnarije oz. sitnice, kot pravijo tako lepo naši bratje. Življenje naroda in države gre preko vsega tega svojo železno začrtano pot, mladostni pojavi bedaste skakanja čez plot, naivnega slemipšenja in otroškega izzivanja kažejo pač na pomladansko razpoloženje, ki pa zgine, ko nastopi zoreče poletje s svojimi ostrimi solničnimi žarki. Hvala Bogu, prešli smo v poletje, prilike dozorevajo in močno poletno solnce bo izžgalo vse one pege in madeže, ki so se pri spomladanskem čiščenju krvi pojavili na telesu našega naroda. Zdrava rujava barva je najboljši znak zdravega telesa, prepojena z zdravim krvjo in zdravimi življenjskimi sokovi.

Narodna Odbrana ima svojo otroško dobo že davno za seboj, saj je praznovala petletnico svojega obstoja z zmagovitim zaključkom Balkanske vojne, desetletnico svojega obstoja z dnem našega Oslobojenja in Ujedinjenja, pa je po 15 letih navideznega mirovanja proslavila prošlega decembra 25. letnico svojega obstoja zopet mlada, čila in borbena, brez vseh lepih besed in fraz, brez vsakega kolebanja in lovljenja za zunanji efekti in ploskanjem mase. Mirno in samozavestno, brez ozira na levo in desno, oči uprte le v svoj končni cilj, tako je začela Narodna Odbrana po 25 letih svojega obstoja z novim delom, tako gre svojo pot naprej in se ne pusti pri tem motiti od nikogar. Ne briga je, če in kdo izmed takozvanih odločilnih faktorjev je z njenim delom zadovoljen, če in komu njeno delo ne ugaja, saj nima namena, da služi osebam, stanovom ali političnim krilaticam, njen namen je samo služba narodu, državi in Kralju. Države ne nastajajo preko noči, nastajanje narodov zahteva še več časa in truda. Če gledamo 15 let po Oslobojenju in Ujedi-

njenju nazaj in vpoštevamo vse one bedastoče in zlobnosti, ki so jih tačas zagrešili takozvani voditelji na rovaš svojega lastnega naroda in svoje lastne države, potem smo kljub vsemu lahko optimisti in rečemo:

Če ni vzel vrag naše države v prvih 15 letih njenega obstoja, ko je bila obkrožena od samih zakletih sovražnikov, ki so jedva čakali na njen pogin in plačevali težke milijone, da bi pospešili njen konec, potem se ni treba več bati za njo. To tem manj, ker so danes vsi ti zunanji sovražniki potisnjeni v defenzivo in predstavljajo njihovi sunki proti naši državi le še zadnje poskuse obupne borbe, ki bi jo morda sami radi končali, pa tega storiti ne morejo iz strahu pred svojimi lastnimi narodi, katere so vseh 15 let hujskali proti nam.

Če je naš narod prestal teh 15 let, ko ga voditelji niso ujedinjevali, marveč so ga s svojim delom hote ali nehoti razdvajali in trgali na posamezne, med seboj boreče dele, pa se je kljub temu v svojem zdravem instinktu poprijel misli edinstvene države in mu tudi misel edinstvenega naroda ne vzbujala nobenih pomislekov in nobenega odpora več, potem smo lahko mirni in si lahko domišljamo, da smo v teh kratkih 15 letih skupnega življenja, kljub vsem svojim lastnim pogreškom in kljub nasprotovanju nadmočnih sovražnikov, vendarle prišli na pot resničnega ujedinjenja mnogo dalje, kot se je to posrečilo

Skrivni predali „naše“ veleindustrije

O poslovanju in organizaciji »naših« veleindustrijskih podjetij je malokdo natančneje poučen, širša javnost pa sploh nima pojma o teh rečeh, se mnogo premalo za to zanima in radi tega tudi nikdar složno ne nastopi, če kako podjetje zada množici svojih konzumentov, ali pa svojemu delavskemu kadru nov in dobro premišljen udarec.

V to poslovanje hočemo malo posvetiti, da vidimo, kakih sredstev in načinov se poslužuje mednarodni velekapital za izkoriščanje narodov.

Velekapital ne pozna nikakih drugih ciljev kot edinega: **Denar**. Radi denarja je v stanju izvesti najbolj zverinske napade na človeštvo, ali pa tudi napade, ki se s svojo rafiniranostjo odlikujejo izmed tisočev primerov izkoriščanja naroda kot jih pozna zgodovina od Faraonovih sužnjev pa do predvojnega ruskega mučnika izgnanega v Sibirijo.

Tem poslednjim rafiniranim načinom izkoriščanja naroda ali države veljajo naša pozornost, ker so kot neopazni najbolj nevarni. Te zasledovati, jih javnosti razgaliti v vsej njihovi ostudnosti, je dolžnost vsakega nacionalista, ki mu blagor naroda leži pri srcu. Navedli bomo nekaj splošnih primerov, iz katerih je razvidno kako nečloveški je v svojem pohlepu za zlatom tak velekapitalist, ki večinoma s svojo avtoriteto in visoko funkcijo v državi reprezentira nam »barbarom« tako hvaljeno zapadno kulturo.

Sami lastniki »naših« velepodjetij običajno sede daleč od svojega izvirka zlata. Zato pa morajo za svoje namestnike postaviti zanesljive moze, ki bodo resnično delovali v njihovem interesu. To so direktorji. Da mora za tako mesto biti kandidat strogo brezsrčen, energičen, dobro vpeljan v vse potankosti načinov izžemanja delavstva itd. je razumljivo. Slične lastnosti mora imeti tudi višje tehnično osebje, medtem ko mora administrativno biti zdresirano tako, da dela šablonski ter se ne vtiika v kaj drugega, ker v pogleda v celokupen aparat razven direktorja ne sme imeti nihče.

Pa se zgodi, da tehnično osebje ipak ne odgovarja popolnoma »predpisom«. V tem slučaju treba isto vzgojiti, i. s. tako, da se tega ne zaveda niti samo. Tako vzgojno sredstvo so med drugim takozvane nagrade. Posamezna podjetja jih imajo kar več vrst, ki se med sabo lepo izpopolnjujejo. Na pr.: Nagrada za zvišanje produkcije, nagrada za štedenje, nagrada za boljšo kvaliteto prod. blaga itd.

Sedaj pa si oglejmo en tak primer, za katerega vzemimo rudarsko podjetje, ker je znano, da je ravno rudarsko delavstvo izpostavljeno najhujšim naporom in največjim nevarnostim.

Pri takem podjetju se predvsem stremi za čimvečjo produkcijo v čimkrajšem delovnem času s čim manjšimi stroški. — Kako doseči ta rezultat? Materialni stroški se brez škode za rudniške naprave ne dajo lahko reducirati. Tudi režija, če je že racionalizirana, je po večini nedotakljiva. Edino kjer se da še kaj prisrditi, odnosno pridobiti so delavske mezde in storitev (randman). To ima za izvesti tehnično nadzorno osebje. Storitve se

Nemcem ali Italijanom pred desetletji v popolnoma normalnih razmerah.

Zato pa Narodna Odbrana noče pridobivati svojih nasprotnikov s tem, da bi hodila za njimi, sklepala z njimi pakte, pa pri tem popuščala od svoje ideologije in svojega programa. Njena dolžnost je le ta, da si pridobi ugled in rešpekt tudi pri nasprotnikih, ki lahko napadajo Narodno Odbrano, njeno delo in njene delavce, pa ne smejo najti nikdar možnosti, da bi našli tudi najmanjši madež na onem idealizmu, ki predstavlja izključno gonilno silo njenega dela in njenih delavcev. Če doseže Narodna Odbrana — in hvala Bogu, v veliki meri se ji je to posrečilo — tudi pri nas — potem je dosegla svoj cilj, potem deluje lahko mirno dalje v zavesti, da bo šel za njo narod takrat, kadar bo stopila na plan s konkretnimi predlogi.

Pod žarko poletnega solnca dozoreva zlato klasje jugoslovanske misli in jugoslovanske nacionalne zavesti, Narodna Odbrana bodi oni marljivi kmetovalec, ki čuva to zlato klasje pred vsemi opasnostmi tako dolgo, da bo padlo pod srpi jugoslovanskega nacionalista in napolnilo kašče jugoslovanskega naroda s svojim zlatim zrnjem, iz katerega je vzkliko uredničenje našega večnega že od Vidovega dneva 1889 dalje živečega hrepenenja: Velika, v resnici svobodna in edinstvena, ves jugoslovanski narod osrečujoča Jugoslavija!

I. C.

da zvišati razven z raznimi tehničnimi pripomočki (kot mehanizacija) tudi še z vedno hujšim in hujšim priganjanjem delavstva. Tako priganjanje pa lahko izvede čim uspešnejše samo prva inštanca nadzorne osebja, t. j. jamski paznik. Vsak ravnatelj ali obratovodja se bo v svoji previdnosti strogo ogibal, pazniku kar naravnost zapovedoval priganjanje delavcev k večji storitvi ali celo do onemoglosti. Ne, tega ne bo storil, kajti za to so nagrade. Paznik dobi toliko in toliko nagrade, ako doseže s tem in tem številom delavcev v dneh tako visoko produkcijo. (Mimogrede omenimo, da znašajo take nagrade pri običajnih razmerah od 300—700 Din mesečno). Seveda s prekoračenjem predpisane norme, ki predstavlja minimum, nagrada po gotovi lestvici ugodno raste. Tako je od samega paznika odvisno, koliko bo dobil poleg svoje redne plače (ki iznese običajno od 1700 do 3000 Din) in nadurnega dela še posebne nagrade koncem meseca. Žalibog da večina teh ljudi vpriči denarja porabi na svoj človeški čut in priganja — samo radi nagrade — delavca do iznemoglosti. Sredstvo za priganjanje oziroma sredstev za dosego poslušnosti mu da na razpolago podjetje: Ima pravico delavca kaznovati z denarnimi globami. Ima neštevilno možnosti delavcu škodovati, bilo da ga spravi na nevarno mesto, ali na delovni kraj, kjer se radi slabih terenskih razmer zasluži zelo malo. Razven tega pa je še stotine načinov, s katerimi se delavec lahko škikamira, pa celo eksistenčno ali zdravstveno polagoma uniči.

Da je eksploatacija človeškega materijala še popolnejša, mora pri teh nagradah biti udeleženo tudi višje tehnično osebje, da z reduciranjem zaslužkov sekundira s pritiskom paznika zvišani produkciji, ter s tem rapidno zniža produkcijske stroške.

Toda zadeva za nagradami s tem še ni končana. Do sedaj so te nagrade šle v škodo in trpinčenje delavca. Ko pa se taka nagrada izplača pa se običajno knjiži pod čisto drugim nazivom (navadno s kakim »strokovnim« izrazom). Zakaj pa? Na take nagrade se odmerja drž. davek pa tudi visoke obitnske, sreske in banovinske davščine. Seveda bi se prejemek radi teh precej znižal, kajte te visoke vsote so — kar je čisto prav — tudi visoko obdavčene. S tem se torej oškoduje država za težke desetletsoče. Pa to še ni dovolj. Taka izplačana nagrada se knjiži kot izdatek in kot tak zmanjšuje čisti dobiček, od katerega se zopet računa davek.

Na ta način uvidimo, da zna velekapitalist vsak svoj ukrep res vsestransko izkoristiti. (Se nadaljuje.)

POZIV IZVRŠILNEMU ČLANSTVU NO!
V nedeljo, 24. junija 1934 ob pol 10. uri dopoldne
SKUPŠČINA

Oblastnega odbora NO v Ljubljani, katere se morajo udeležiti vsi izvršilni člani Narodne Odbrane, ki spadajo po svojih krajevnih organizacijah k ljubljanskemu Oblastnemu odboru NO.

Sancin Boris:

Gospodarski parlament

Problem njegove sestave

Uvod.

Ze v članku »Delavska zbornica«, kjer sem razpravljao o problemu stvarno reprezentativne in zahtevam zadovoljujoče delavske organizacije sem omenil potrebo po gospodarskem parlamentu. Isto ponavljam danes.

Pri raznih ministrstvih se snujejo bankovni sveti, kmetijski sveti itd., kot da se še ni pozabilo na tiste slabe posledice, ki so se rodile n. pr. radi tega ker je ministrstvo agrarne reforme izvajalo svojo politiko brez vsakega kontakta z ministrstvom poljoprivrede. Res je, boljše je nekaj nego nič, boljše je imeti take posvetovalne organe, nego nobenih.

Toda kljub temu bi ne smeli pozabiti na posebne strani naše novejšje gospodarske politike. Uvidelo se je, da je nemogoče rešiti samo kmeta, ne da bi obenem rešili celotno gospodarstvo. Isto tako pa je tudi nemogoče reševati bančno krizo brez zveze z ostalimi gospodarskimi panogami. Vse gospodarstvo tvori celoto, in edino to celoto kot tako lahko dvignemo, medtem ko bomo z dvigom enega samega njenega dela ustavili njeno celotno delovanje.

Z ozirom na vse to, se mi zdi zelo čudno, da se takorekoč pozablja na oni člen ustave, ki odreja ustanovitve gospodarskega sveta. To je edino telo, kjer bi se lahko z največjo verjetnostjo donesale uspešne rešitve in ukrepi. Tu bi se vsaj teoretično ne bilo treba bati enostranosti, kajti zastopani bi bili vsi sloji. In če se danes išče izhod iz krize, potem si moramo biti najprej na jasnem v tem, da je ta izhod mogoč edino s skupnim sodelovanjem in naporom vseh ekonomskih činiteljev. Ti činitelji pa morajo biti smoteno organizirani in imeti gotov vpliv na našo gospodarsko politiko, kajti v nasprotnem slučaju postane vsa stvar iluzorna. Nemogoče si je misliti, da se da vse rešiti samo z dobro voljo. Tudi akcija »Svoji k svojim« je samo neko pomožno sredstvo, medtem ko je in bo vedno lahko res pomagala in reševala samo oni forum, kjer se donesajo zakoni. Kajti v tem slučaju ne bo nekdo sodeloval pri reševanju samo takrat ko bo imel od tega koristi, ampak tudi tedaj, ko bo moral v korist splošnosti tudi kaj žrtvovati.

Radi vseh tu v kratkih potezah iznesenih činjenic sem smatral potrebnim, da se enkrat nekoliko obširneje dotaknem vprašanja našega gospodarskega parlamenta, oziroma »privrednega veća«. O tej stvari se je celo mnogo pisalo, zato sem tudi izločil iz pričujočega članka vse tehnične podrobnosti. Oprejel sem stvari kot zaokroženega problema in ga kot takega obravnavam.

Osnovne misli.

V trenutku ko se je na osnovi praktičnega življenja prišlo skoro v vseh parlamentarnih državah do zaključka, da današnji parlamentarni sistem ne odgovarja najstavljenim nalogam, se je pričelo na vseh straneh z vso marljivostjo iskati izhod iz tega nemogočega položaja. V smislu onega starega pregovora »kolikor glav, toliko misli«, se je tudi v tem pogledu pojavila množica raznih načrtov, še več pa raznih njihovih razlag.

Ako vse te poglede in načrte nekoliko premostrimo potem spoznamo, da jih lahko v glavnem zvrstimo v dve skupini:

1. Nekateri vidijo edino rešitev v organizaciji čiste stanovske države s pomočjo ukinitve sedanjega političnega parlamenta. To je sam zase zelo važen problem, toda na tem mestu bomo le na kratko povedali, da bi ta način rešitve pomenil prehod iz ene skrajnosti v drugo. Človek nastopa v življenju kot enota, ki gospodari, in kot enota, ki misli. Za uspešno izpolnjevanje prve naloge je v glavnem potrebna organizacija, za uspešno izpolnjevanje druge pa svoboda. Če vsi dosedanjí sistemi, ki so računali s človekom kot ekstremno gospodarsko edinico so pokazali svojo negativno stran v pomanjkanju političnega doma. Kajti politično telo je pravzaprav tisti organ, ki potem evolucije ustvarja nove splošne reforme, a vsak narod, ki vsaj malo misli želi imeti (čeprav mnogokrat samo dozdeven) občutek, da si sam ustvarja svoje zakone in državno organizacijo, kot tudi, da mu je dana možnost to državo reorganizirati.

Radi tega že na početku odbijam to prvo skupino načrtov in ne bom v tem smislu govoril o v naslovu navedenem problemu.

2. V drugo skupino pa bi lahko uvrstili vsa

ona mišljenja, ki izhajajo iz stališča, da je treba obdržati sedanje politično parlamentarno telo, toda izpolniti ga na ta način, da osnujemo poleg njega še posebno gospodarsko predstavništvo z širšim ali ožjim delokrogom.

Tega mišljenja so bili tudi sestavljaleci naše Vidovdanske in sedanje ustave. Čeprav je delokrog, ki je z ozirom na ustavne predpise namenjen gospodarskemu parlamentu mnogo preozek, vključ temu lahko vidimo v tej določbi neko dobro voljo. Toda na žalost se, kot je že v uvodu naznačeno, naš gospodarski parlament še ni sestavljal, niti še ni imenovan oziroma izvoljen.

Zato tudi preostaja popolnoma odprto vprašanje njegove organizacije in naloge. Rekel sem, da mu daje naša ustava mnogo preozek delokrog, ki pa ga bo treba ob priliki raznih, v našem javnem življenju in državni organizaciji, neizbežnih reform primerno razširiti.

Toda znanokrat, ko vsi vidimo, da je skupno predstavništvo vsega našega gospodarskega življenja nujno potrebno in ko se kot glavni razlog, da isto še ni imenovano navaja problem njegove sestave, se bomo v glavnem dotaknili baš tega perečega vprašanja.

Toda nemogoče nam je govoriti o sestavi, dokler nam niso znane naloge, ki jih bo moral privredni svet izpolnjevati. Na osnovi teh nalog bomo šele lahko izvedli svoje poglede na vprašanje njegove sestave.

Glavne naloge.

Dve sta osnovni nalogi, ki ju mora v današnjih razmerah izpolnjevati odgovarjajoči privredni svet.

Igrati mora vlogo slično oni političnega parlamenta, to pa posebno v slučaju ko se izdajajo zakoni o uredbi važne za gospodarske, finančne ali socialne socialne odnose v državi. Kontrolirati mora vodstvo državne politike v vseh vprašanjih, ki spadajo v njegovo področje. V tem pogledu mora sam kot tak, ali pa preko svojih članov najaktivneje sodelovati z vsemi odgovarjajočimi faktori v državi.

Toda poleg tega mora, a to se čisto pozablja, vršiti nalogo nekakega odstranjevalca razrednih trenj. Ta njegova naloga je izredno važna, posebno v današnjih nestalnih in nemirnih časih, ko vidimo, da se takozvana »pravica« ustvarja brez odločilnega vpliva, lahko bi rekli, večine človeštva. Čeprav to ni razvidno iz zakonov, vključ temu je stanje tako, in to vidijo delavci in kmečki proletarijat, a tudi mnogi intelektualci.

Radi tega lahko rečem, da gospodarski svet ne bo izpolnjeval svoje naloge, ako bo iz njegove sestave razvidno, da tudi tu igrajo glavno vlogo tisti, ki delo kupujejo, medtem ko so v manjšini tisti, ki svoje delo prodajajo.

Delavec — podjetnik — kmet.

To je osnovna teza na kateri moramo graditi ves svoj nadaljnji sistem, kajti v nasprotnem slučaju bomo že v temeljih napravili napako radi katere bo pozneje propadla cela zgradba. Ni s tem rečeno, da zanemarjamo velik pomen stanov. Toda moramo si biti na čistem s tem, da današnja družba ni več ona srednjeveška stanovska družba, temveč je to nek nova razredna družba, v kateri najjačje izstopata dve skupini: delo in kapital, a pri nas v agrarni državi majhnih kmetij še tretja: kmetje.

Gospodarski svet, igrajoč vlogo našega gospodarskega parlamenta mora poleg uspešnega sodelovanja v smeri oživotvorenja našega pozitivnega gospodarskega razvoja doprinesiti svoj delež tudi k reševanju še važnejšega problema: socialnega problema sedanosti. Vnesti mora soglasje, vzbuditi občutek povezanosti in enakopravnosti med tremi najvažnejšimi gospodarskimi skupinami našega naroda: kmetom, delavcem in kapitalistom (čeprav je med poslednjimi zelo malo »naših«).

To se mi je zdelo zelo važno povedati radi tega, da bo vsakdo razumel zakaj sem v osnovi zavrnil proporcionalni in stanovski sistem organizacije gospodarskega sveta.

Vzemimo, da se naš gospodarski svet organizira sorazmerno napram številu in poklicu poedinih državljanov. Potem sledi iz tega, da bi imeli kmetije ogromno večino. Razumljivo pa je, da bi ta večina zastopala na prvem mestu svoje lastne interese, zanemarjajoč pri tem potrebe ostalih gospodarskih vej.

Drugo vprašanje je: stanovski princip organizacije. Tega moramo očuvati v okviru širših orga-

slovanski avtonomisti, da bi z njo pokazali svojo velikost. Tako zlorabljanje himne, ki je postala vsem Slovanom nekaka bojna pesem, je precej nečastna zadeva.

150 letnica Urbana Jarnika. V slovenskih listih so se pojavile novice o 150 letnici onega naših največjih narodnih buditeljev. A vse tiste novice so zveneke nekako tako, kakor da je to samo nekaka — koroška zadeva, ki se nas — ne tiče. Tako daleč smo že. Mi pravimo: ali res jubilej, kot se spodobi, ali pa nič! Ni dvoma, da bi ime Urbana Jarnika moral poznati vsak slovenski človek. Koliko pa jih je, ki ga poznajo? In vendar stoji trije Korošci: Urban Jarnik, Matija Majar in Andrej Einspieler na čelu našega narodnega boja. Ali ni nikogar, ki bi n. pr. za tak jubilej — kot je drugod navada — izdal brošuro z onimi Jarnikovimi članki in spisi, ki so bili važni za naše narodno probujenje? Kaj pa »Slov. Matice«? Ali nje to nič ne briga? Ali »Mohorjeva družba«? Ali »Slovenska straža«, če je še? Ali C. M. družba? Ali »Gospodarski Zvon«, ki je tudi umolknil, da priča o naši veliki ljubavni do Koroške... Ali bi ne bilo treba v sedanjem času obujati spomine, da novi rod ne pozabi na to, kar je bilo? Kako bodo slavili spomin Urbana Jarnika onstran Karavank, to je njih stvar, mi bi jih morali podpreti na ta način, da proslava ne izzveni na prazno ne tam ne pri nas. To so stvari, ki niso krajevne značaja, če hočemo pričati o svoji vse-slovenski zavesti. Taka imena kot je n. pr. Urban Jarnik ne bi smela biti mrtva med nami, živeti bi morala v stalnem spominu, pa ne le imena, tudi dela, ki pričajo o močni jugoslovanski zavesti.

Zgodovina Jugoslovanov. V založbi »Nar. prosvete« v Beogradu je izšel slovenski prevod »Zgodovine Jugoslovanov« s poglobljenimi dogodki iz obče zgodovine za srednje in stro-

nizacij treh omenjenih skupin, toda kot samostojen, ta princip ne odgovarja današnjim zahtevam.

Ako je današnja družba v prvem redu razredna družba in šele potem stanovska, potem je edino pametno, da te razrede priznamo in skušamo med njimi doseči ravnotežje, a preko tega tudi izenačimo. Radi tega ni pametno, ki sigurno vemo, da obstajajo razredna trenja, ta razredna trenja enostavno zatajiti in skušati razrežiti vse probleme v obliki neke časa neodgovarjajoče stanovske organizacije. Stanovski princip bi bil umesten tedaj, ako bi vršil gospodarski svet samo strokovno gospodarsko, ne pa tudi socialno nalogo s ciljem, da se čimprej upostavi ravnotežje med delom in kapitalom in da se pravično in enakopravno reši množica ostalih važnih socialnih vprašanj.

Sestavljanje gospodarskega sveta.

Prišli smo do točke, kjer moramo iznesti konkreten predlog organizacije gospodarskega sveta. Kot pri vseh do sedaj navedenih vprašanjih, tako imamo tu vse polno različnih mišljenj. Nekateri mislijo, da je treba člane gospodarskega sveta voliti, drugi imenovati, tretji, da se morajo v to svrhu osnovati popolnoma nove organizacije, četrti, da nam v to svrhu lahko služijo obstoječe organizacije itd.

Kot običajno tako se tudi tu nahaja najboljša rešitev v sredini. Po mojem mišljenju nam lahko služijo za delavsko skupino že obstoječe delavske zbornice, za delodajalsko skupino že obstoječe zbornice za trgovino, obrt in industrijo, za kmetstvo pa prepotrebne in tako dolgo zahtevane kmetijske zbornice.

V delavski zbornici mora biti organizirana vsaka oseba, kvalificirana ali nekvalificirana, ko prodaja svojo duševno ali fizično delovno moč. Zato moramo sem prištevati tudi privatne nameštence, pomočnike, kot tudi ves oni kmečki proletarijat, na katerega se je do danes zelo malo oziralo, ko pa po svojem številu presega 1 milijon.

Delavska zbornica mora biti edinstvena organizacija vseh navedenih oseb v eni banovini. V potrebnih središčih mora imeti svoje ekspoziture. Z ozirom na poklice oziroma kvalifikacije svojih članov se ona deli v posebne odseke, sindikate, ki jim načelujejo od strani članstva izbrani odbori. Delegati sindikatov, odnosno celokupno članstvo pa voli odbor celotne zbornice, ki ima nalogo voditi zbornico kot celoto in pošiljati potrebno, ob priliki njegove izvolitve izvoljenih, število delegatov v banovinskih gospodarski svet.

Kako se bo uredilo, da bo v banovinskem gospodarskem svetu zastopan vsak sindikat, da se razčistijo manjšinska prava, vse to je stvar tehnik. Za nas je glavni princip: zbornica delegira njej pripadajoče število delegatov v banovinski gospodarski svet.

Isto je z industrijskimi, trgovskimi in obrtnimi zbornicami. Tudi one se dele na odseke. Ti odseki morajo z odgovarjajočimi delavskimi sindikati sklepiti kolektivne pogodbe čijih veljavnost mora biti zajamčena z zakonom.

Strokovnjaki — sorazmerje.

Obe navedeni zbornici skupno s kmetstvo zbornico (ki ima z ozirom na specifične potrebe poseben način volitev), pošiljajo v sorazmerju 1:1:1 v banovinski gospodarski svet potrebno število delegatov, ki s tem postanejo njegovi člani.

Tem delegatom se doda potrebno število od strani odgovarjajoče oblasti imenovanih strokovnjakov, ki skupno s prej navedenimi člani tvorijo banovinski gospodarski svet.

V končni sestavi so možne različne kombinacije kot n. pr. 1:1:1:1 ali pa 1:1:1:2 itd. Na vsak način pa moramo gledati na strokovnjake kot na nepristranski in objektivni element, ki mu je naloga, da kot tak pri razpravljanju, posebno pa v slučaju sporov odloča o zmagi upravičenih načel in zahtev. Imajoč na umu pomen tega njihovega delovanja moramo v potrebnem sorazmerju napram ostalim članom gospodarskega sveta odrediti njihovo število.

Navedeno razmerje 1:1:1 zagovarjam radi tega, ker smo mi v glavnem agrarna država malih in srednjih gospodarstev, in drugič, ker nimamo samo mestnega, ampak tudi kmečki proletarijat. Naš kmečki življenjski svet v celoti na svojo številnost in na nek način neodvisno usmerjenost nekako samostojno skupino. V vsakem drugem slučaju pa bi moralo obstajati razmerje 2:1:1 ali pa 1:2:1, da se očuva ravnotežje med delodajalci in delojemalci. Pri vprašanju tega ravnotežja pa ne smemo pozabiti na veliko vlogo, ki jo igrajo imenovani strokovnjaki.

Državni gospodarski svet.

Orisali smo konstrukcijo in način sestavljanja banovinskega gospodarskega sveta. Razumljivo je,

da imajo vse navedene zbornice svoje centrale v obliki odgovarjajočih zbornic vsedržavnega značaja.

Kot je preje bil del načina volitev stvar tehnik in z ozirom na to brez pomena na ta članek, tako je sedaj z načinom volitev in sestavljanjem državnega gospodarskega sveta. Sorazmerje med poedinih skupinami nam je bilo glavno in to smo navedli. Kako pa se bo ustvaril državni gospodarski svet, bodo li tam samo delegati banovinskih gospodarskih svetov, ali pa še posebno imenovani strokovnjaki in delegati glavnih zbornic, vse to je stvar zakona. Naša edina dolžnost je ponovno povdariti, da mora biti tudi državni gospodarski svet, sestavljen v istem sorazmerju kot banovinski gospodarski svet, a kako se bo to dogledalo je stvar zakonodajalca.

Končni pogledi.

Iznesel sem nekoliko pogledov na vprašanje organizacije našega gospodarskega sveta. Dotakni sem se njegove naloge in iz tega izvedel potrebne zaključke v pogledu njegove notranje konstrukcije.

Namenoma pa nisem hotel obravnavati vprašanja njegovega delokroga in odnosa napram raznim javnim organom in organizacijam. S tem bi zašel predaleč, ker bi prišel do problema reorganizacije celotne naše državne uprave.

Možno je, da vsa ta moja izvajanja niso absolutno korektna, da moj izneseni predlog ni popoln, toda osnovna misel je brez dvoma pravilna.

Razredno ravnotežje, zadovoljevanje zahtev po strokovnosti in enakopravnost poedinih skupin so principi, ki morajo biti na prvi pogled razvidni iz organizacije našega bodočega gospodarskega sveta. Edino tak gospodarski svet, vključen v reformiran državni aparat bo deloval z dobrim uspehom in bo izpolnil vse nade, ki jih vlagamo vanj v gospodarskem, socialnem in splošnem družabnem pogledu.

80 letnica nac. župnika

Bratu

Vrhovniku Ivanu, župniku

v Ljubljani.

Dne 24. junija 1934 slaviš svoj 80. rojstni dan. Skromno in ponižno, kot je potekalo vse Tvoje življenje, bodo proslavili Tvoji udani prijatelji to redko slavlje v polni zavesti, da slave ne samo vzornega narodnega svečenika, marveč tudi moža, ki je dajal vse

svoje sile na razpolago svojemu narodu ter propovedoval vedno in povsod bratsko ljubezen in nacionalno zavest. Kot svojemu izvršilnemu članu se Ti klanja ob tej priliki Narodna Odbrana ponosna, da si jo odlikoval z vstopom v njene vrste in srečna, da Ti je mogla priznati čast izvršilnega člana. Naj Te ohrani Bog še mnogo let svežega in čilega, da bomo mogli sodelovati s Teboj v službi naroda, države in Kralja. Zdravo!

Oblastni odbor NO v Ljubljani.

OPOMBE IN PRIPOMBE

Dober zgled. Prihodnje leto bodo slavili Finci stoletnico svojega velikega narodnega eposa »Kalevala«, ki je deloma vplival tudi na sosedno slovansko slovstvo. Posebno sorodnost z ruskimi bilinami je prav zanimiva. »Kalevala« je ponos Fincev kakor n. pr. pri nas kosovska epopeja. Stoletnico, odkar je ta epos dobil svojo knjižno obliko in proslavil finsko ime v Evropi, pa bodo Finci proslavili s tem, da bodo tuja in popačena lastna imena izpremenili v finska. Takih imen je okoli 100.000. To je lep zgled za nas, ki še vedno puščamo, da se pišejo naša slovanska imena popačeno ali s tujo pisavo in ne znamo napraviti reda. Med tem ko se o znamenju 2000 letne kulture naša lepa imena v Primorju barbarsko in nasilno izpreminjajo v brezmišne italijanske spake, mi sami doma ne čutimo potrebe, da bi popravnili svoje primke v prvotne oblike in jih pisali pravilno, ako so bila tekom stoletij v kakih krstnih knjigah ali uradnih spisih pokvarjeni in po tuje napisani. Mi smo morda tako navajeni teh oblik — ali pa tako brezbržni in neobčutljivi, da ne čutimo sramote, ki jih nam delajo na javnih napisih, tuje pa to takoj opazi in pri lepih jugoslovanskih imenih te spake nehotne pričajo o naši bivši sužnosti in sedanji — nezavednosti.

Društvo »Slov. vzajemnost« v Pragi bo proslavilo stoletnico slovanske himne »Hej, Slovanci«. Zložil jo je slovaški pesnik Samo Ahalupka, ko je l. 1834. prišel iz Slovaške v Prago in začutil, kako se prebujajo narodni duh. Pesem je bila namenjena Slovakom, ki so se takrat začeli gibati z drugimi slov. narodi, šele pozneje je postala to nekaka občna »slovaška himna«, ki je v slabem prevodu tudi pri nas odmevala pri velikih slovanskih manifestacijah. Zadnji čas so si jo hoteli osvojiti

slimo, da bi se to ne smelo vršiti — pod roko. Pri učenju zgodovine se otroci »prijajo« na pamet, zato je važno, da je tekst lep, jasen in blagolasen. Tega pa o tej knjigi ne moremo trditi. Jezik je trd in za to dobo pretežak. Nekje čitamo n. pr. da je bil ta ali ta vladar drugemu vladarju »gorak«. Tako se ne govori v šolski učni knjigi. Zato stojimo prej kot slej na tem stališču: če se srbske učne knjige prevajajo v slovensčino, naj jih prevaja strokovnjak; ker pa tudi on morda ni jezikovni umetnik, naj se da prevod v pregled človeku, ki ga bo izpilil, da bo lep in jasen. Tu se žal to ni zgodilo in ne bi bilo prav, ko bi se to ponavljalo.

Stari gradovi in trdnjave so povsod na svetu ne le spomeniki narodne preteklosti, ampak tudi krajevne zanimivosti, ki vabijo k sebi tuje in izletnike. Tudi pri nas imamo zakon za varstvo starin, obenem pa čitamo zopet n. pr. da se podira slavna trdnjava Sisek ob Kolpi, kjer so l. 1593. zmagali naši predniki nad Turki. Smo res narod, ki ni vreden svoje zgodovine. Pred leti smo podrli frankopansko kulo na otoku Krku, ki je obvladala ves Kvarner, o slavnem Tersatu, katerega razvaline še danes pričajo o nekdanji krasoti in je ena najlepših razglednih točk, ki jo vidijo tuji, ni da bi govorili. Zrinski grad v Čakovcu je moral rešiti neko obrtno društvo, žužemberški grad smo šele po vojni razkrili, da propada pred našimi očmi v razvaline — in zdaj bo baje Kolpa odnesla grad Sisak, ker ga ne znamo rešiti. To je res prava ljubezen do zgodovine. Naši dedi so z življenjem branili naše trdnjave, mi pa nimamo — vključ brezposelnosti — toliko denarja, da bi vsaj te spomenike preteklosti zapustili potomecem in z njimi delali vsaj reklamo za tujski promet. Smo res slaven narod, da ne znamo niti ohraniti, kar so naši predci na naši zemlji zgradili.

Spomini na Thalerhof

Službene vesti

V zmislu naše okrožnice št. 820 od 5. junija pozivamo vse krajevne odbore in poverjeništa Narodne Odbrane, da zažejo v proslavo VIDOVEGA DNE, praznika Narodne Odbrane čim več kresov na vidnih vrhovih njih okolicev. Kresovi naj začare točno ob 21. uri in gore čimbolj pozno v noč kot viden znak nacionalne zavednosti Dravske banovine.

Oblastni Odbor Narodne Odbrane v Ljubljani.

NARODNA ODBRANA proslavi VIDOVA DNE, praznik nacionalne požrtvovalnosti v družabnim večerom dne 27. t. m. ob 20. uri v steklenem salonu restavracije na glavnem kolodvoru, na katerega je vabljeni poleg članov Narodne Odbrane vse nacionalno občinstvo.

Na sporedu je slavnostni govor in pevski otket.

Obleka poljubna, vstopnine ni.

Oblastni odbor Narodne Odbrane v Ljubljani.

NAVODILA delegatom in izvršilnim članom, ki se udeležijo skupščine Oblastnega Odbora Narodne Odbrane v Ljubljani dne 24. junija t. l.:

1. Vsi udeleženci skupščine se naj javijo ob prihodu pri kontrolnem organu, ki bo pri vhodu dvorane.

2. Javitvi obenem, kder želi skupno ke-silo.

3. Osnutek slavnostnega govora za Vidovdanske proslave se bo razdelil na vse krajevne odbore in poverjeništa na dan skupščine pri vhodu v dvorano.

4. Istotam lahko prevzamejo delegati tablice »Kupuj domače blago«, pravila Narodne Odbrane s pravilniki, znake itd., kolikor jih potrebujejo glasom naše zadnje okrožnice št. 820/34.

Celokupno članstvo Narodne Odbrane pozivamo, da povsod in ob vsaki priliki propagira in zahteva izvesne tablice »Kupuj domače blago«, ki jih je založila gospodarska akcija Narodne Odbrane »Svoji k svojim«.

Naj ne bo podjetja, prodajnega in obratnega lokala, pisarne, javnega urada, kavarn, gostilne itd. v Dravski banovini, kjer bi ne bila izveščena na vidnem mestu tablica, pozivajoča občinstvo k nakupu domačega ter svareč pred nakupom tujega blaga.

Cena tablice je Din 30— ter se naroča pri Oblastnem Odboru Narodne Odbrane v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 3.

OBČNI ZBOR Oblastnega Odbora Narodne Odbrane v Ljubljani bo v nedeljo, dne 24. junija t. l. ob pol 10. uri dopoldne v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani na Miklošičevi cesti s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev.
2. Poročila funkcionarjev Oblastnega Odbora:

- a) predsednika,
- b) tajnika,
- c) blagajnika,
- d) Oblastnega Čelnika,
- e) Oblastnega starejšinstva Omladine Narodne Odbrane,
- f) akcije »Svoji k svojim«,
- g) inženjske sekcije,
- h) uprave Pohoda.

3. Sklepanje o razrešnici.
4. Volitev novega Oblastnega Odbora.
5. Slučajnosti.

Prisostvovati smejo le izvršilni člani Narodne Odbrane, za katere je zbor obvezen.

Kot delegat Središnjega Odbora iz Beograda je najavljen generalni sekretar in član Središnjega odbora br. Uroš Bjelič.

Oblastni odbor Narodne Odbrane v Ljubljani.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Adolfu Ur...ku: Dopisa ne moremo priobčiti, ker Vas ne poznamo in nam niste javili svojega naslova.

TREBOVLJE

V zadnji številki je skrat spremenil domrtne patentirane generale v generacije, kar s tem popravljamo, če čitatelj sam tega ni izvršil.

Kranj, s 56 točkami; 6. br. Martin Rozman, Medvode, s 56 točkami; 7. br. Stane Košnik, Kranj, s 55 točkami; 8. br. Franc Krelj, Medvode, s 53 točkami; 9. br. Avgust Stepančič, št. Vid nad Ljubljano, z 49 točkami; 10. br. Josip Pirnat, Trzin, s 46 točkami.

Ob 3. uri popoldne pa je pričela veselica, ki se je vršila na zelo prijaznem prostoru v gozdu ob Savi, ki je trajala ob najboljšem razpoloženju pozno v noč.

nek onih, ki so srečno preživeli to avstrijsko morišče, ki je pričalo svetu, kaj namerava Avstrija s svojimi zvestimi Slovani, ki so se takrat zanjo bili po vseh frontah. Shod bivših osumljenцев in internirancev s svojci nesrečnih žrtev Thalerhofske se je imel vršiti že preteklo jesen, ker pa so ga nekateri hoteli izrabiti proti poljski državi, se je vršil šele ta mesec. Po 1. 1915., ko so se razmere malo izboljšale, je bilo v Thalerhofu tudi nekaj Srbov, Slovencev in Italijanov. L. 1918. je poslanec Stříbrný v parlamentu odkril vse grozote tega taborišča, da je svet strmel, ko je čul o nečloveškem zverinstvu, ki so ga uganjali nemški in madžarski kulturonosci nad slovanskimi narodi.

Na kongresu v Lvovu se je sešla ogromna množica, 12.000 ljudi, večinoma kmečkega ljudstva, ki se še danes z grozo spominja Thalerhofske, kamor so bile cele družine pregnane z mirnih domov, da postanejo tam žrtev mraza, gladi in bolezni. Poročila pravijo, da je bil to nedeljo ves Lvov poplavljen od Rusov. 55 pravoslavskih in unijskih, ruskih in rusinskih duhovnikov, bivših sotrpinov thalerhofske, ki so srečno preživeli vse muke in trpljenje, je služilo panihido za one, ki so obležali v Thalerhofu in se niso več vrnili domov. Na Ivoškem pokopališču je bil posvečen spomenik onim, ki leže na thalerhofske pokopališčih, 1300 venčev je bilo položeni na ta spomenik, med temi 827 z ruskimi trakovi. Žalnega sprevoda so se udeležili tudi poljski uradni krogi, v sprevodu je šlo 150 duhovnikov in okoli 15.000 ljudi.

Te številke pričajo, kako globoko je za-segel Thalerhof v dušo severnega slovanskega naroda, ki je skupno s Srbi prvi okusil vso grozo vojne in avstrijske justice.

Mi pa smo že skoraj vse pozabili...

Kako se govori?

je bilo pred vojno njih razmerje do Rusije. Tako je današnje razmerje do Francije.

Gospod minister za zunanje zadeve dolgo prevdarja prej, nego odgovori. Na vprašanje: »Ali verujete, da bo prihodnjih dvanaest mesecev ohranjen v Evropi mir?« — je premišljal tako dolgo, da se je skoraj zdelo, da je treba pričakovati nikalen odgovor. Večina drugih državnikov bi bila pospešila odgovor z diplomatskim vprašanjem: »Dvanaest mesecev? Zakaj pa tako prestrašeno?«

Vsaka sekunda, ki je prešla med tem je napolnjevala njegovo zasenčeno delavnico z vedno bolj temnimi predslutnjami. Končno je prišel odgovor:

»Verujem!«
Zopet premor.

»Upam da ostane mir ohranjen še mnogo delj. Zdi se mi, da ni v Evropi nobenega državnika in nobenega voditelja, ki bi prevzel odgovornost za vojno. To se pravi, da ne verujem, da bi danes katerikoli vodja v Evropi deloval namenoma za vojno, da bi se namenoma zanjo pripravil na željo, da jo povzroči. Noben iz njih ne smatra vojne kot nekaj zaželjenega. Riziko je prevelik. Nihče ne more vedeti, kako bi se vojna končala.«

Položaj bi bil seveda drugačen, ko bi kak narod postal ali pa se zdel tako močan, da bi si bil gotov zmage.«

»Mislite na Nemčijo?«

»No, Nemčija je pri vsaki diskusiji glede vojne in mira v Evropi na sredi. A ne mislim, da si Hitler želi vojne. Prevzel je nase le vso odgovornost za vodstvo Nemčije in se je obvezal sam, da sprejme za vse, kar se z njegovo državo zgodi, pohvalo ali grajo, in taka odgovornost mora na človeka vplivati tako, da postane popolnoma trezen. Hitler ve, kaj pomeni vojna in ne mislim, da si jo želi.«

Ampak ne gre toliko za to, ali si Hitler želi vojno ali ne, — mislim, da mremo smatrati kot gotovo stvar, da sam po nji ne hrepi, in da bi po nji ne hrepenel tudi, če bi bila njegova država popolnoma oborožena. Vajneje se mi zdi vprašanje, kako velika bo sila hitlerjevskega gibanja. Ali bo pokret silnejši od svojega vodje? Ali bodo voditelji dovolj močni, da bodo pokret držali na svojih uzdah.«

»Ali nimamo podobnega slučaja o Italiji?«, sem vprašal. »Ali se ne zdi, da se je Mussoliniju z znamenitim uspehom posrečilo obdržati v primernih mejah bojno navdušenje njegovih fašistov?«

»Da, toda Italija — to je popolnoma druga stvar. Italijanski fašistični pokret je veljal v prvi vrsti reorganizaciji države in je imel šele v drugi vrsti nacionalne namene. V Nemčiji pa je bilo hackenkrajelersko gibanje predvsem nacionalistično in ima še v naprej predvsem nacionalistične namene. In nacionalistični pokret — kot nas zgodovina uči — je zelo težko držati na uzdah, če ima na razpolago armado, ki mu vzbuja upanje, da zmaga.«

Poklicala sva si v spomin zgodovinske zglede, posebno položaj Nemčije l. 1914., ko bi bilo njeno prebivalstvo, polno zaupanja v silo svoje močne armade in polno nacionalističnega duha, komaj mogel kak vodja prisiliti do tega, da bi bilo popustilo...

„POHOD“ živi samo od naročnine!

Potniku, ki se vozi od Maribora proti Gradcu, se še danes kažejo na levi strani proge zadnji ostanki Thalerhofske, najgroznejšega tabora iz časa svetovne vojne. Še stoji tam nekaj zgradb, ki se jim vidi, da so nastale iz nekdanjih lesenih barak, in nedaleč od teh poslopij se vidi na polju — pokopališče, kjer je bilo pokopanih nešteto žrtev lakote, tifusa in nečloveškega trpljenja, v katero je pahnila propadajoča Avstrija tisoče nedolžnega prebivalstva iz Vzhodne Galicije. Thalerhof nosi najbrže naslov po nesrečni graščini, ki je že pred vojno pri propadu Glavne posojilnice igrala tako važno vlogo. Ko so ob začetku svetovne vojne — pred dvajsetimi leti vdrla ruske čete v Vzhodno Galicijo, so avstrijske oblasti izpraznile in uničile cele vasi, ubogo prebivalstvo pa so po dolgih transportih prepeljali v Thalerhof, južno od Gradca, kjer so jih zastržili na prostem polju in jih tam pustili v dežju in blatu brez hrane in pomoči. Vlak za vlakom je prihajal in vozil nove »velezidajalce«, Ruse, Poljake, Rusine — in šele, ko je bilo vse polje polno obupajočih in umirajočih ljudi, so začeli graditi barake. Nastal je v taborišču tifus, ki je pomoril na stotine ljudi, spočetka jih je umiralo po deset na dan, potem so padli vse križem. Celo zdravniki niso bili več varni pred epidemijo in so pobegnili. Strah in groza je zavladala po taborišču, posebno otroci so umirali trumoma. Thalerhof je postal strašna beseda, ki je segala daleč v sestrane kraje in je pomenila smrt. Šele pozneje so začeli graditi taborišče v Lipnici, katerega sledovi se tudi še vidijo, in drugod. Vse kazenske priporočila v kaznilnicah in podzemskih ječe raznih sodišč in gradov so bile namreč že prenapolnjene. V jeseni l. 1914. in v zimi 1914/15 je strašna slava Thalerhofske segla tudi v zunanji evropski svet.

Dne 10. t. m. se je vršil v Lvovu sesta-

Uboga Evropa! Komaj je prestala najhujšo katastrofo, ki je bila posledica njenega kulturnega in gospodarskega napredka, ki bi moral po mnenju modrih mož voditi do popolnoma drugačnih uspehov kakor pa do krvavega barbarstva klanja med najbolj kulturnimi narodi sveta! — In že zopet se od vseh strani pojavlja to težko vprašanje. In to ob času razorožitvenih konferenc in vsestranskih državniških obiskov. Ali je to mogoče? Ameriški žurnalist svetovnega imena H. R. Knickerbocker je pravkar izdal knjigo s tem vprašanjem. Nalašč potuje po Evropi in zbira odgovore. Kaj pravijo o tem vladarji in državniki? Prepotoval je vso Evropo od Gdanske čez Poljsko do Varšave, Budimpešte in Dunaj, Rim in Pariz in London. Vse povsod se vodilne osebnosti izogibajo odgovoru, kakor da ne morejo z gotovostjo trditi, da vojne v Evropi — ne bo. Pisatelj je znan po svojih knjigah o Rusiji, kjer rešuje svetovna sodobna vprašanja s širokega stališča Sovdepije, ki danes namesto ruskega carstva veže Azijo z Evropo in se v nji in okoli nje rešujejo vprašanja o bodočnosti Azije in Evrope. Čujmo poglavje »Beograd« iz njegove nove knjige: V srbski vasi, nedaleč od tod, je pred kratkim umrla kmetica, ki je bila sto let poročena. Zapustila je 123letnega vdovca. Sama je dosegla starost 120 let.

Srbi so trden narod.

Feldmaršal Mackensen je pripeljal med svetovno vojno ogromne vojaške sile v malo Srbijo in z njimi poplaval deželo. Srbi so se postavili mogočnemu nemškemu vojaškemu valjarju tako junaško v bran, da so nemški častniki priznali:

»Srbi so najboljši vojniki v Evropi!«

Danes pravijo Srbi, da so izgubili v vojni od svojega prebivalstva, ki je šlo pred vojno šest milijonov, poldrug milijon ljudi. Svojeemu neznanemu vojaku so postavili spomenik, ki je edini te vrste v Evropi. Vse druge države so pokopale svojega neznanega vojaka sredi glavnega mesta in obdale njegove posmrtno ostanke s simboli slave.

Neznani vojak Jugoslavije leži na vrhu visokega griča, 25 km daleč iz Beograda, pod skupom sivih poljskih kamnov. Z vrha Avale, kjer je kraj njegovega zadnjega počitka, gledamo po široki srbski ravnini. Cela država meri nekako 250.000 km² t. j. skoraj polovica države Colorado, in v mejah Jugoslavije živi 14 milijonov ljudi, nekako toliko kakor v dveh ameriških državah Newyork in Connecticut skupno. Newyork in Connecticut, ki imata skupno toliko prebivalstva kot Jugoslavija, sta poslala v vojsko 566.000 vojakov. S te široke srbske ravnine, z njenih vasi in iz vasi vseh deveterih banovin Jugoslavije, ki nimajo več prebivalcev kot Newyork in Connecticut skupno, more priti danes 2.284.714 izvežbanih in pripravljanih vojakov, ki se bore najrajši in mož proti možu, in bi se res rajši borili, kot o tem govorili...

Iz vseh evropskih držav ima ta država najbolj odločne ljudi, najboljše vojsake, in more v primeri s številom svojega prebivalstva poslati v boj največje število navdušenih borcev.

Zato je Jugoslavija najvažnejša vojaška točka na Balkanu in zato je tako važna v okviru raziskovanja, ali pride do vojne v Evropi, ali ne. Zato in prav posebno zato, ker so imeli Srbi to lastnost, da so bolj ko drugi narodi — kot se zdi — že od daleč slutili bližajočo se vojno, in so bili vedno najbližji generalnemu štabu svojega velikega zaveznika. Tako

Dr. I. Lah:

Državlјanska vzgoja v Češkoslovaški

(Nadaljevanje.)

Spomenik boja za osvobojenje

Na vrhu Žižkova, kjer je Žižka s svojimi taboriti pobil kralja Sigmunda, se vidi po vsej Pragi. Spomenik odboja... Tam bodo pokopani češki legionarji in oni, ki so se borili za novo državo. Tam bo stal spomenik Jana Žižke. Kdaj bo vse to dovršeno, še ni mogoče reči. Niže doli ob poti proti vrhu se dviga istotako veliko novo poslopje. Muzej osvobojenja. Ta del je že gotov. Vsemu temu podjetju načeljuje legijonarski pisatelj major Medek. — Čehi se morajo ponašati z velikim smislom za svojo zgodovino, ne le Praga, tudi druga mesta imajo svoje muzeje. Praga jih ima več: narodni, mestni, narodopisni, gledališki itd. itd., vsi so bogati in prenatrpani spominov na stare čase — a muzej osvobojenja je nekaj tako veličastnega, da mislim, da noben narod ni zbral toliko gradiva do takih podrobnosti iz svetovne vojne, kakor so to storili Čehi v tem muzeju. Pa tudi vsa ureditev in razporeditev gradiva je vzorna. Ob oknih prapori čeških legij in polkov, vmes pisma, časopisi, plakati, povelja itd., ob stenah slike bojevnikov, doma in v tujini, slike in načrti bojišč, prizori iz bojev, ki so jih slikali češki slikarji, poslani v ta namen na bojišča po vojni, sočasno fotografije (povečane), razglesi, pozivi, ruska mesta, fotografije legijonarjev, Amerika v vojni, legijonarji v Italiji, fotografije vseh zbirališč in bojišč češkoslovaških legijonarjev, delovanje češke mafije, delo čeških politikov, deklaracija 1. 1918., majske slavnosti, priznanje češkoslovaške države, povratek prezidenca itd. V pritličju in v I. nadstropju se vrsti soba za sobo, zbrano gradivo priča o delu in boju vsega naroda za svobodo. Celo na krušne karte v vojni dobi niso pozabili. Vojno gradivo pa se izbira tudi po vseh mestih in občinah. Vsaka občina mora sama skrbeti za svojo kroniko. To zanimanje za preteklost ima seveda svoj vzgojni pomen in namen. Posebno muzej osvobojenja na Žižkovem. Ze pred vojno so Čehi podpirali šolske izlete v Prago. Praga je deci govorila s svojo zgodovino. Muzeji so pričali o starih časih, o husitskih vojnah, Beli gori. Enako se to vrši sedaj, a naravno je, da hodijo šole posebno v muzej osvobojenja. Vtis, ki ga napravi muzej na otroka, je neizbrisen. Taki muzeji in taki izleti so važni za državljansko vzgojo. Žal, da smo v tem oziru mi še tako malo storili. Mnogo vojnih spominov bo propadlo, ker se nihče ne briga za nje.

Tudi mi bi morali imeti v vsakem večjem mestu vojni muzej. V narodnem muzeju bi morali imeti poseben oddelek za Primorsko in poseben oddelek za Korško. (Manjšinski institut pri bivši Jugoslovanski Matici bi spadal sem.) Za svetovno vojno bi morali imeti poseben oddelek s propagandnim poučnim značajem. Tu bi morala mladina na slikah, fotografijah, kartah, plastičnih pokrajinah videti, kaj se je godilo. Tu bi moralo biti zbrano vse: plakati, časopisje, slike taborov, doma, v Ameriki itd. — Borbe legijonarjev, srbskih čet itd., vse, kar bi pričalo o boju za svobodo. Tak muzej bi bil močno vzgojno sredstvo. Mi doslej še zbirati nismo začeli. In vendar smo to dolžni svoji svobodi in svoji zgodovini. Pa je še več takega. Vsako zgodovinsko mesto v Pragi je označeno z napisom. Pri nas na Gradu n. pr. bi moral biti tak napisani kamen ne zaradi onih, ki so bili tam med vojno, ampak zaradi onih otrok, ki hodijo ob izletih na Grad, da jim učitelj pri tem napisu govori o tistih časih. To je samo en vzgled, kako muzeji oz. javni spomeniki, narodno in državno vzgojno vplivajo na mladino. Prave državljanske vzgoje še ne moremo misliti brez ozke zveze z našo preteklostjo, posebno s spomini na svetovno vojno, kakor bi brez Kosovskih reminiscenc in naših — čeprav skromnih — zgodovinskih spominov (Gospa Sveta) ne bilo našega osvobojenja.

Državlјanska vzgoja in brezposelnost

Praga ima v predmestjih štiri moderne reformno-poskusne šole. Ravno glede šolstva Čehi nočejo v ničemer zaostajati za Evropo, saj so dali Evropi Komenskega. Njihova pedagoška literatura je izredno bogata in njihovo šolstvo skoraj trpi na pretiranih reformnih poskusih. Ne pridejo do miru, ki ga tudi šolstvo včasih potrebuje. Neki zdrav konservativem je namreč v vzgoji prav tako potreben kot reformni poskus. Le prerado se pogosto izkaže, da se pri vzgoji mase ne da dosti izpreminjati in da so tu stare uveljavljene in preiz-

kušene oblike vzgoje še najuspešnejše.

»Se dve stvari si morate ogledati,« nama je rekel spremljevalec mest. šol. sveta, ko smo se vračali iz Košir. »To so predavanja za brezposelne in občansko vzgojo na reformni šoli v Nuslih.«

»Na vsak način,« sem odgovoril. »Kdaj bo to mogoče?«

»Predavanja so v sredo v mestni knjižnici, občanska ura na reformni šoli v Nusli pa bo v četrtek popoldne.«

»Dobro. Oboje me zelo zanima.«

Brezposelnost je za tako mesto kot je Praga težek problem. Že v Masarykovem ljudskovzgojnem zavodu sem opazil v glasilu tega zavoda »Češkoslov. lidov. vchova« članke o reševanju tega perečega vprašanja s kurzi in predavanji strokovnega in državno-vzgojnega značaja. Misli se, da je mogoče s tem dati nesrečnikom vsaj duševne opore Res, treba je vzdržati v tej krizi, v tem je edino mogoča zmaga. Ne izgubiti živcev. A brezposelnost ne potrebuje samo materialnih podpor, tudi duševne hrane in utehe. Nekaj podobnega se že vrši tudi pri nas. Sicer pa vse svetovno časopisje razpravlja o tem vprašanju. V slučaju potrebe bi mogli dobiti iz raznih spisov še več uporabnih navodil. V mestni knjižnici, kjer je v ogromni reprezentančni zgradbi poleg magistrata več predavalnih dvoran, se vrše predavanja za brezposelne v terek in v sredo popoldne. Zato duševno hrano so brezposelni izredno hvaležni. Vsaj čutijo, da niso odveč na svetu, da družba čuti z njimi. Sami so prosili, da bi se predavanja pomnožila. A po nekem pregovoru je več vredno to, kar je redko in ne prepogosto. Zato nudi mesto predavanja le kot nekaj poseben dar v zavesti, da učenost nikogar ne nasiti, pač pa mu lahko olajša njegovo trpljenje. Predavajo seveda predavatelji, ki se zavedajo svojih dolžnosti. Državlјanska vzgoja je tu posebno na mestu, ker se ravno v krogih brezposelnih mišljenje obrača proti družbi oz. državi. Žal, da končno nisem prisostvoval predavanju, ki se je takorekoč že začelo. Prijatelj naju je povabil na izlet v nemško ozemlje. Tam imajo Čehi posebne internate, del manjšinskega šolstva, ki skrbe za češke postojanke ob meji. Imeli smo se peljali v Karlove Vary in si tam ogledati državljansko vzgojo na vročih obmejnih nemških tleh. Naš izlet je preprečilo slabo vreme, a pri tem smo zamudili predavanje, ki pa seveda ni bilo različno od drugih podobnih, o katerih je govor o sodobni družbi, samo da so bili slušatelji nezaposleni in je bilo predavanje za nje prilagojeno. Na ta način rešujejo to vprašanje tudi drugod.

Res se bo reklo, da brezposelnim malo pomaga, ako jih navdušujemo za državo, ki jim ne more dati kruha, toda lastna uvidevnost mora spoznati, da dandanes ni kruha za nje tudi drugod in da vse države skušajo zaposliti pred vsem svoje ljudi. Taka predavanja za brezposelne imajo dvojen namen: 1. lahko nudijo brezposelnim strokovne in splošne izobrazbe, 2. zaposli brezposelne, da ne izgubljajo cele dni brez dela in jim pri tem razjasnjuje ono vprašanje, ki nje najbolj zanima, t. j. zakaj ni dela. S tem se uvaža poslušalcem ustroj družbe in države in se jim razkriva vrednost pravilno urejene družbe in države, ki mora biti urejena tako, da nudi dela in kruha vsem svojim članom. Namesto maščevalnih in hujskajočih misli in besedi proti družbi in državi nastopa vera in nada na preureditev, ki bo prinesla rešitev vseh in vsem.

Na zborovanju mladih državljanov

O samoupravi mladine smo začeli pri nas premišljati takoj po prevratu. Že takrat smo pisali in govorili o »dijaških svetih«. Spominjam se, da sem sam prevedel takrat neki članek pod tem naslovom iz »Tagespostea« v slovenščino. Zdelo se je, da bi bilo dobro na ta način vzgajati nove državljane, da se jim da nekaka samouprava po razredih. Imeli smo takrat nenavadno spoštovanje pred mladino. V Rusiji, so rekli, komandira pravzaprav učenec učitelja. Če je prišla nova svoboda, vendar ne bomo vzgajali po starem! Na Dunaju so imeli dijaške sosvete, ki so se mogli pritoževati čez profesorje. Nekateri so celo predlagali, naj bi si mladina volila profesorje. To je bil čas vsestranske državljanske svobode, kot reakcija na ravnokar preteklo dobo splošne nesvobode. Celu vzgojitelji so odobravali take moderne poskuse. To je bil čas, ko natakarka v kavarni nisi smel poklicati s tem, da si potrkal z novcem ob mizo, ko si moral reči:

gospod natakarkar, prosim, ko pikolija nisi smel opozoriti nase »pšt« itd. Danes je drugače. Čas je strog, natakarkar je vesel, če ima službo, kliči ga, kakor hočeš, in dijaški sosveti so izginili. »Šola in dom« skuša reševati vzgojna vprašanja, a hujša od teh so ona, ki čakajo na mladino po šoli. Kje bo kruh? Za te čase je treba nove vzgoje. Čim bolj življenske in stroge, tem bolje, ker življenje nikogar več ne gladi in je le malo komu dano, da bi si izbiral... Ukaz je strog in vsak mora delati. In dela rad, samo če ima kje. Samouprava tudi v šoli vzgaja k samostojnosti in samozavesti.

Nusli leže poleg Vršovic v dolini pod Vinogradi. Včasih je bilo tam doli nekaj hiš in par tovarn, zdaj leži tam mesto, ki se vzpenja že na bregove na drugi strani proti Pankracu in se izgublja tja pod stene starega Višegrada. V Nuslih je torej vse novo, tudi šole. Najlepša stoji poleg ljudskega Tylovega gledališča, kjer so igrali že takrat čez 50tič igro »Na Svetem Kopečku«.

Stopila sva v krasno moderno šolsko poslopje, kjer naju je že čakal gospod ravnatelj Komarek. V nekaterih sobah je bil še pouk. Od 4.—5. se je imelo vršiti zborovanje šolskih otrok, učencev in učenek 4. in 3. razreda meščanske šole; ker so razredi mnogoštevilni, ostane del učencev v razredih, dočim dva razreda zborujeta. Zborovanje se vrši vsak teden. Tema se določijo že prej. Za danes je bilo na vrsti »Skavtstvo«. Tej temi primerno pripravijo učenci in učenke po razredih program. Na tem zborovanju podajo tudi zastopniki posameznih sekcij, ki vodijo samoupravo v razredih, svoja poročila.

Vstopila sva z gospodom ravnateljem v veliko prostorno dvorano. Spredej so sedele učence, zadaj učenci. Dvorana služi za filmska, skioptična in radijska predavanja, za zborovanja in proslave.

Nekaj učiteljev in učiteljic je sedelo ob strani. Danes ima besedo mladina, zato smo mi samo povabljeni gostje.

Nastopila je učenka na odru in ob splošni tišini, ki jo zahteva samouprava, je sporočila, da bo vsa današnja ura posvečena zdravju mladine, to je o vprašanju, kako si mladina uredi življenje, da bo zdrava, da bo z dušnim in telesnim zdravjem služila državi. Le zdrav zarod je sreča domovine. Treba je paziti na zdravje, telovaditi in živeti v prirodi, da se mladina razvija v koristne člane družbe. Preden pridemo do programa, sledi še nekaj poročil iz samouprave. Kot važen dogodek preteklega tedna mora mladina proslaviti 25-letnico smrti pisatelja Arbesa (govornica je podala v kratkih besedah njegova glavna dela). Umrl je te dni pisatelj Leger (zopet življenjepis in dela!). Obema vzklikne mladina: Slava!

Na to je nastopila zopet druga učenka,

ki je poročala, da je njen razred napravil ta in ta izlet. Nadaljnja zastopnica nekega razreda prečita pismo, ki ga je razred prejel od nekega drugega razreda na Slovenskem. Tako dopisovanje družijo razrede raznih šol širom republike.

Neki deček je nato čital pismo bolnega učenca, ki si je bil pred šolo na pomarančni lupini zlomil nogo in je ležal zdaj v bolnici. Napisal je svojim součencem šest strani dolgo pismo v obliki pole. Bilo je res ganljivo poslušati pismo, v katerem je bilo popisano življenje v bolnici, ko je zunaj pomlad. To je bila tedenska kronika: nato se je začel program »Skauting«. Najprej je bilo predavanje o pravih skavtih, zgodovina, razvoj, pomen za mladino, družbo in državo.

Neka učenka je nato čitala »Taborski dnevnik« pesnika Wolkra, kako je pesnik ljubil prirodo, kaj je doživel v taboru.

Skupina deklic je nato zaigrala igro »Vesele skautke«. Prišle so na oder in se utaborile. Ena je prišla brez dovoljenja staršev. Voditeljica jo je posvarila, češ, da bi bila morala starše prepričati o koristi skautstva. Nastopila je kmetica, ki jih je zmerjala. Deklice so zagovarjale skautstvo. Prišel je gozdar in jih odpeljal k županu. S tem je bila igra končana. Nastopil je gospod ravnatelj in pojasnil, da je zdaj že malo takih kmetic in gozdarjev, le skauti morajo paziti, da ne delajo škode, da služijo vsem, da so vedno pripravljeni služiti ljudstvu in državi.

Zbor učenek je nato deklamiral pesem »Vlak« pod učiteljivim vodstvom (zborna deklamacija). Vzgoja za skupno delo.

Pevski zbor je zaključil zborovanje. Smisel takih zborovanj je v tem, da se mladina uči organizacije, javnih nastopov in vsega, kar rabi občan oz. državljan v življenju. Naslov je seveda vedno v zvezi z občno vzgojo.

To se imenuje samovzgoja mladine. Je v nji mnogo dobrega in zdravega, posebno za državljansko vzgojo. Zborovanje se vrši vsak teden na ta način, da se določi tema za program, ki ga potem pripravijo posamezni razredi s predavanji, deklamacijami in podobnimi nastopi. Ob času velikih zgodovinskih proslav je program prilagojen z ozirom na zgodovinske dogodke, ki se proslavljajo v republiki.

Prireditve v miselski šoli je napravila na nas vse kar najugodnejši vtis. Saj vemo, da ravno samostojni nastopi provzročajo pri mladini največ težav. Isto velja glede šolske samouprave po razredih, ker zahteva smisel za organizacijo od onih, ki so voditelji, in od onih, ki so člani udruženja. A to je baš namen samouprave. To je nekaka država v malem. Zato je s to samoupravo združen velik del državljanske vzgoje.

Naša dolžnost do življenja

Napačen je pojem o »pravici« do življenja! Slovenci nimajo »pravice« do življenja, ker morajo stati na svojem položaju, kot vjak na postavljenem mestu! Za jugoslovanstvo je položaj, ki ga na svoji zemlji zavzemajo Slovenci, položaj straže! Straža, ki ne čuva, ne bdi tudi ponoči in budna, se od strani od svojega mesta in se kaznuje! Pravico do te odstranitve in kaznovanja imajo Jugoslovani! — V življenju nima nobeno bitje pravice do svojega prostora na zemlji, ampak je bilo tja postavljeno in je obstalo v boju za obstanek z drugimi bitji na tistem mestu! Prav tako je z narodi! Narava jim je postavila naravne meje, jim odkazala mesto in odločila boj za meje in položaj! Ni govora o kaki pravici, samo o naravnem nagonu boja za življenje, ki omogoči razvoj dotičnega bitja ali skupine (naroda) do veličine in bogastva! Ozemlje mora biti torej tako, da more tisto bitje dihati — narod mora imeti svoje naravne meje na morju, svoje varne gore! Zato nima nobeno mesto kake pravice do gospodarskega razmaha, ampak samo mora služiti zemlji in dotičnemu ljudstvu kot dihanje (ali kateri drugi) organ! Naši dihalni organi so Gorica in Trst, Zader in Reka, Beljak in Celovec, in še na bolgarski strani — morje.

Slovenci mislimo, da imamo pravico do teh krajev — ne, mi jih moramo imeti, da ne poginemo! Slovenci tudi mislimo, da imamo kakšno pravico do obstoja, a imamo samo nalogo ozdraviti narod, ki je bolan na pljučih.

To je drugič upravičenost vse strogosti naroda napram nam, ker nismo samo straža, ampak prva straža, ki gre pred prodirajočo vojsko! Slovenci imamo dolžnost ohraniti to zemljo narodu, ki je od Furlanije do Črnega morja eden! Tega stanja se moramo zavedati! Končno še nekaj, tretja upravičenost strogosti napram nam: mi smo v zgodovini izgubili bitko ob morju, v Furlaniji, na Korškem, na Štajerskem in na Ogrskem. Vojak smo, ki se je umaknil, ker mu je lastno življenje ljubše od narodovega!

Le zato smo si izmislili pravilico o »pravici«, ker smo zaznamovani kot ubežniki! Sedaj ko si v svoji, a nedozidani hiši (preozki in smešne oblike, brez oken in vrat), bi hotel seveda kaj govoriti o kakšni pravici! Vse tisto pa, kar ti rabiš, ne rabiš ti,

ampak skupnost — narod!

Vztrajati vsaj na tistem mestu, na katerem smo do danes, umikajoč se, obstali! (Ne govori na straži s tujei — ne pogajaj se!) Misli najprej na sramoto, da jo operesh napram narodu. Misli prej na to kot na Ljubljano in slovenski slavni jezik, prej na to kot na vse drugo! Vsaka »slovenska kultura« je na tako obsekani zemlji neumen nestor! Prvi pogoj za življenje je zemlja, potem šele jezik in kultura, itd. Slovenska Ljubljana se ne zaveda, da je vpricho tega invalida v prvem stadiju jetike, brez pravega vida in pokvarjenih udov — ubogi »posilživci«! Vzlic vsej navidezni rasti!

Tega se mi danes nikakor ne zavedamo! Živimo v vojnem stanju; med zvenketanjem orožja molčijo muze in tudi naj molčijo! Niso časi, da bi študirali drugo nego zemljo, ni časa za drugo petje kot bojno. V zgodovini nismo naredili tistega kar bi morali, sedaj pa bi se zadovoljili s tistim, kar imamo darovano z neko »Slovenijco« brez glave in repa! Taka žival pa je komaj za smrt! Pa ne da bi se bila na prsi in kričala o svoji pravici, celo o »kulturi«, ki jo je daroval tujece, sovražnik! Kaj naredi vjak, če mu sovražnik kaj ponudi? Ne sprejme ga! Ali ga opije tisti dar ali ga zastrupi! Tako nekaj se je naredilo slovenskemu vojaku. Opit je in zato prevzetan in tudi zastrupljen! Takega nasprotnika potem Lah in Nemeč prav lahko prevarata in premagata!

Kaj pa naredi poveljnik vojske s stražo, ki govori s tujem, zapušča svoje mesto, pije na straži, spi, dela sploh vse, kar straža ne sme delati? Odstrani ga najprej in kaznuje! Zato bi bilo popolnoma pravilno, če bi stopil kdo drug na to ogroženo mesto in zamenjal nezmožnega vojaka! Nezmožnega celo po tolikih umikih in grenkih izkušnjah!

Če kdo vzlic svoji žalostni zgodovini še ne ve, kako je z življenjem, ali ima pravico do njega, ali dolžnost živeti, če kdo ne vidi drugega kot tisto, kar mu je pred nosom, tisti mora biti tiho, kadar mu povedo, da ni on sam na jugoslovanski zemlji in naj svoje mesto odstopi bratu, boljšemu vojaku!

Dolžnost in ne pravica! Boj in ne kultura, vojaška akademija in ne univerza! Da bi se tega že enkrat zavedla prevzetna »Slovenija«!